

LAUDIATIOS PRIJS AKADEMIEHOOGLERAREN

Laudatio's uitgesproken door José van Dijck, president van de KNAW, ter gelegenheid van de uitreiking van de Prijs Akademiehoogleraren 2016 aan Ineke Sluiter en Hans Clevers op 23 juni 2016 in het Trippenhuis in Amsterdam.

Laudatio Ineke Sluiter

Beste aanwezigen,

Bij het woord 'classicus' krijgen sommigen van u misschien een beeld voor ogen van een wat stoffige heer in een morsig colbertje, die zich het liefst zijn stille studeerkamer terugtrekt.

Onze eerste laureaat slaagt er als geen ander in dat beeld bij te stellen. Voor Ineke Sluiter staan de talen en culturen van de klassieke oudheid namelijk middenin de wereld van vandaag.

Met drie collega's begon zij een actiegroep die barrières voor vrouwen in de wetenschap wil doorbreken. Ze noemden zichzelf '*Athena's Angels*'. Dat is een samentrekking van *Pallas Athena*, de Griekse godin van de wijsheid, en '*Charlie's Angels*', een televisieserie over drie onverschrokken, vrouwelijke privédetectives in Los Angeles.

Het is Ineke Sluiter ten voeten uit. Eén been stevig in de klassieke oudheid, het andere been zonder schroom in de harde werkelijkheid van vandaag.

U zou het misschien niet zeggen, maar Ineke Sluiter *begon* haar loopbaan als zo'n 'klassieke' classicus. Haar eerste academische jaren had ze haar neus vooral in de boeken, alleen gericht op details van de Griekse grammatica.

Het nieuwe licht werd aangestoken in haar jaren in de Nieuwe Wereld, in de Verenigde Staten.

In Amerika zag ze hoe haar collega-classici in geruchtmakende rechtszaken debatteerden over de juiste interpretatie van het werk van de Griekse filosoof Plato. Ze realiseerde zich dat academici zoals zij, hun kennis van de oudheid ook kunnen toepassen in het hedendaagse maatschappelijke debat.

De grondige kenner van de klassiekers weet immers dat elk debat eigenlijk al eerder is gevoerd.

Discussies over de rol van taal en culturele identiteit? Over vrijheid en militaire onderdrukking? Over hoe democratie ook kan leiden tot populisme en totalitarisme?

Ze vonden tweeduizend jaar geleden al plaats, en ze zijn door al die eeuwen heen door classici grondig bestudeerd en geanalyseerd.

Voor Sluiter werd het duidelijk: classici moeten hun kennis niet alleen verdiepen, ze moeten er ook mee naar buiten. Een hedendaagse discussie over de vrijheid van meningsuiting zou niet los moeten staan van wat daar de afgelopen tweeduizend jaar al over is gezegd.

In Amerika ondervond Ineke Sluiter ook hoe vruchtbaar het kan zijn om als geesteswetenschapper het contact met andere wetenschapsdomeinen aan te gaan.

Aan de universiteit van Princeton leerde ze samen te werken met collega's uit de sociale wetenschappen en de natuurwetenschappen.

Die inspiratie injecteerde ze na terugkomst in het Nederlandse wetenschapsveld. Dat deed ze bijvoorbeeld in haar werk voor OIKOS, de landelijke onderzoeksschool van classici.

Daar vond ze originele geesteswetenschappelijke invalshoeken voor vraagstukken waarover ook andere wetenschapsgebieden zich buigen.

Neem bijvoorbeeld het landelijke onderzoeksprogramma '*Anchoring Innovation*'.

In dat programma onderzoeken classici hoe oude Grieken en Romeinen aan de ene kant dweepten met hun oude taal en cultuur, maar aan de andere kant ook revolutionaire technologische vernieuwingen ontwikkelden en doorvoerden.

Met zulk werk vestigt ze onze aandacht op de 'menselijke factor' in onze eigen technologische ontwikkeling. Ze maakt duidelijk dat geesteswetenschappen ook relevant zijn voor het werk van sociologen, politicologen en natuurwetenschappers.

Als classicus publiceert ze even gemakkelijk in tijdschriften op het gebied van de geschiedenis, de filosofie, of de cognitiewetenschappen.

Ze is, kortom, een echte *Athena's Angel*, een wetenschappelijke detective die zonder angst de ene na de andere discipline grens durft te doorbreken.

Het had weinig gescheeld of Ineke Sluiter was in de Verenigde Staten gebleven.

Als de Amerikanen scheutiger waren geweest met een werkvisum, dan had ze nu ongetwijfeld furore gemaakt aan de University of Pennsylvania of een andere prestigieuze Amerikaanse instelling.

Vandaag mag ik haar namens de KNAW feliciteren met een grote prijs.

Die prijs is allereerst een erkenning voor alles wat ze tot nu toe heeft gedaan.

Maar het is natuurlijk ook een doorzichtige poging om haar nog zo lang mogelijk in Nederland vast te houden.

Dames en heren,

graag een groot applaus voor Ineke Sluiter, winnaar van een van de twee Academiehoogleraar Prijzen van 2016.

Laudatio Hans Clevers

Beste familie, vrienden, studenten en collega's van Hans,

De tweede en laatste Akademiehoogleraar Prijs dit jaar is voor iemand die goed weet hoe het is om te staan waar ik nu sta: hij was mijn voorganger bij de Akademie.

Toen ik hem april dit jaar belde en hem zei "jou hoef ik niets te vertellen", snapte hij meteen waar het over ging.

Hans Clevers, want over hem heb ik het hier, weet niet alleen precies hoe hij prijzen moet weggeven, hij weet ook als de beste hoe hij ze moet *krijgen*.

Ik zou dit hele praatje kunnen vullen met alle prijzen die hij al heeft gewonnen. Maar deze prijs is bijzonder want stel dat hij de Nobelprijs krijgt zonder Akademiehoogleraar te zijn.

Hans Clevers reist tegenwoordig door het land met een lezing. Die is getiteld: 'Dr Jekyll or Mr Hyde?' Misschien kan hij zelf beter uitleggen waarom die lezing zo heet, maar het zou te maken kunnen hebben met de schrijver van het gelijknamige boek, Louis Stevenson. Naar verluidt schreef die het boek in drie dagen terwijl hij ook nog eens ziek op bed lag.

Dat doet wel wat aan het koortsachtige tempo van Hans Clevers denken.

Als kind deed hij altijd al drie dingen tegelijk, zei hij ooit in een interview. Hij spaarde van alles; geen wetenschappelijke prijzen nog, maar wel postzegels, sleutelhangers en geologische mineralen.

Zijn grote voorbeeld was zijn scheikundeleraar die zijn ambtenarensalaris aanvulde door aan huis chemicaliën te verkopen. Dus bouwde de kleine Clevers zijn eigen laboratorium op zolder.

Sommige dingen zitten er al heel vroeg in.

Hans Clevers en zijn medewerkers zijn hardlopers in een wereldwijde competitie rond medische toepassingen voor stamcellen.

Hij kreeg een vliegende start toen hij nog niet lang terug was uit Amerika. Hij ontdekte dat het eiwit waaraan hij werkte een sleutelrol speelt in darmkanker.

'*Onvoorstelbare mazzel*,' heeft hij zelf die ontdekking wel eens genoemd, want al zijn latere ontdekkingen kwamen eruit voort.

Zijn ontdekkingstocht leidde naar de stamcellen van onze darm.

Stamcellen zijn cellen waaruit allerlei jonge cellen voortkomen. Ze kunnen ons lichaam tijdens het leven vernieuwen en verjongen.

Clevers noemt de stamcel van de darm '*de kampioen onder alle stamcellen*'. Ze produceren zoveel nieuwe cellen dat de hele darmwand elke vijf dagen volledig wordt verversd.

Hij was de eerste die deze stamcel bestudeerde, en nog steeds staat hij centraal in zijn werk.

Als eerste wist hij met zijn groep darmstamcellen op te sporen, te verzamelen en op te kweken.

Als eerste toonde hij aan dat ze aan de basis liggen van darmkanker.

En als eerste lukte het zijn groep om ze te laten uitgroeien tot 'organoïden', een soort mini-darmpjes. Die kunnen we misschien gebruiken om medicijnen uit te testen, of om te transplanteren in patiënten van wie de darmwand niet in orde is.

Maar Clevers droomt alweer veel verder: hij wil stamcellen laten uitgroeien tot complete organen, zoals darmen, magen en longen.

Dat klinkt als drie dingen tegelijk.

Goed onderzoek doen is één ding, je moet het ook goed kunnen verkopen.

Dat betekent om te beginnen: het goed op anderen kunnen overbrengen.

In zijn lezing laat Clevers prachtig gekleurde computeranimaties zien. Zo brengt hij ogenschijnlijk droge wetenschap tot leven. Hij weet dat je de verbeelding moet prikkelen, ook als je geld voor je onderzoeksgroep binnen sleept.

Hij weet ook dat, als je idee echt tot nieuwe behandelingen moet leiden, octrooien en bedrijven daarbij onontbeerlijk zijn.

Maar in de kern blijft hij een wetenschapper, één die zijn doel zorgvuldig uitkiest, die blijft zoeken tot hij het gevonden heeft, en dan enthousiast een volgend doel bepaalt.

En al doende is hij als een kampioen onder de stamcellen, één die in hoog tempo allerlei even ambitieuze jonge onderzoekers de wereld in stuurt.

Dames en heren,

graag vraag ik uw applaus voor Hans Clevers, winnaar van een Academietoelagenprijs 2016.